

KARANLIĞIN UNUTULMUŞ SESİ, ZONGULDAK EKİ İNSAN GÜCÜ EĞİTİM RADYOSU

Şükran KIRÖMEROĞLU

Maden Mühendisi

A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı

Çates Elektrik Üretim A.Ş. / Bereket ENERJİ

”

Zonguldak'ta tüm evlerde olduğu gibi ben ve kardeşlerim de;

Evimizde bulunan AGA Markalı radyodan babamın ajansları dinlediği zamanlar haricinde, hep EKI Radyosunu dinleyerek büyüdük.

Yedi yaşında bir küçük kız çocuğu iken radyo anonslarını sorgulayarak madencilik terimlerini babamdan oyun ile öğrendim.

”

İş Sağlığı ve Güvenliği konusunda ilk çalışmaların başladığı 1850 yıllarında Osmanlı İmparatorluğunda askeri amaçlı üretimlerin yanı sıra, daha çok el tezgahları olarak gelişmeye başlayan sanayileşme, daha sonraları kömür ocakları ve madenler, demiryolu yapımı, tütün işlet-

melerinin katılımı ile sürmüştür. Bu dönemde çalışma koşulları oldukça ağır olup çalışma süresi 16 saate kadar çıkmaktadır. İş Sağlığı Güvenliğinin Türkiye'de ki tarihsel gelişimi, Ereğli Kömürleri İşletmesi kömür madeni havzasından çıkararak gelişmiştir. Ereğli Havzası'ndaki kömür

ocaklarında çalışan işçiler kısa sürede Meslek Hastalıklarına yakalanmışlar ve giderek artan iş kazalarında yaşamlarını yitmişlerdir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de İş Sağlığı ve Güvenliği ile ilgili pek çok yasa, tüzük ve yönetmelik özellikle madencilik kökenli çalışmalardan çıkarılmıştır. *

Günümüzde çağdaş İş Sağlığı ve Güvenliği oluşumu 30.06.2012 tarihinde yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası ile eski reaktif yaklaşımlar yerini proaktif yaklaşımlara bırakmıştır. Ülkemizin sanayileşmesinin lokomotifi taşkömürü ve üretim

yeri Zonguldak kömür havzasının da Ereğli Kömür İşletmesi (EKİ) tarafından yer altı maden ocaklarında taş kömürü üretimi gerçekleştirilmektedir. 49 yıl önce yaklaşık 45 bin maden işçisini bünyesinde barındıran İşletme bugün Türkiye Taş Kömürü olarak 10 bin maden işçisi ile üretimine devam etmektedir.

EKİ; Kazmacı, domuzdamcı, nakliyatçı, saççı, asansörcü, vs zanaatları olan maden işçisinin yanı sıra, seyisleri, ahırları, katırları;

Bütün disiplinlerde mühendisleri, Madenci yetiştiren çırak okulları, Meb bağlı özel okulları,, kreşleri, anaokulları ve öğretmenleri, Hastaneleri, doktorları, Spor tesisleri, kulüpleri, Mahallesi, sinemaları ile Bütün bir kenti elinde tutan çok büyük bir Devlet kuruluşudur.. Namı diğer Şirket

Zonguldak Kömür Havzasında yaşamını sürdüren herkes ya şirkette çalışır ya da dolaylı bağı vardır.

Bütün bir kenti bağrına basan kurum, yemyeşil ormanların, masmavi denizin altındaki karaelması yeryüzüne çıkarıp ışıltısı ile Ülkemizi aydınlatarak sanayimize en önemli katkıyı sağlamaktadır.

Bu süreç içerisinde ne yazık ki binlerce maden işçisi iş kazalarında, yüzbinlerce maden işçisi meslek hastalıklarından hayatını kaybetmiş, binlerce maden işçisi sakat kalmıştır.

Yaklaşık bundan 49 yıl önce 30.05.1967’de dünyanın en ağır ve en tehlikeli işini bedenlen;

Kazma, Kürek, Balta, Sırt küfesi, Katırla, Yapan maden işçisine mesleki eğitim konuları, iş kazalarından korunmak için iş güvenliği öğütleri, EKİ Müesseselerinin talimat ve tamimleri, sağlık öğütleri, olağanüstü hallerde uyarı ve alarm haberleri ile diğer önemli haberleri yayınlamak amacıyla özel izinle, iş sağlığı ve güvenliği bilincini oluşturmak, geliştirmek için” EKİ İnsan Gücü Eğitim Radyosu” kuruldu.

Zonguldak EKİ İnsan Gücü Eğitim Radyosu; 1953 Telsiz Kanununa göre alınan izinle. Orta Dalga 1515 khz’ de yayın hayatına başladı. Türkiye de ilk bölgesel yayın yapan radyo, aynı zamanda ilk örgün eğitimden, yaygın eğitime geçiş örneği sergilemiştir.

Ülkemizde radyo yayın izni TRT dışında sadece Polis ve Meteoroloji Radyosuna verilmiştir. Radyo dışında, telefon, internet, cep telefonu, sayısız televizyon kanallarının, iletişim araçlarının gelişmediği yaygın olmadığı o yıllarda EKİ’ de A ve B olarak münavebeli gruplu işçiler çalışıyordu. EKİ radyosunda bu işçilere Ocağa girerken, çıkarırken, çalışırken, ortak kullanım alanlarında yaşarken, pavyonlarda(*) dinlenirken, güvenlik ve genel kültür oluşmasına yönelik bilgilendirme yayınları yapıyordu.

Dönemin popüler müzikleri; Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Türk Pop Müziği, Dünya Klasikleri (Mozart, Beethoven), çalıyor, yayın aralarında, billur gibi kadın spikerin sesinden bilgilendirme anonsları yapılıyordu. “Karadır kaşların ferman

Ülkesinin ekonomik kalkınması için; iş kazalarında 5000 maden şehidi meslek hastalıklarında 100.000 insanını feda etmiş şehir.

Zonguldak'ta ekmeğin maden olduğunu öğrendik.

yazdırır, bu aşk beni diyar diyar gezdirebilir..." türküsü dinlenirken yayına ara verilir.

SPIKER:

Madenci Arkadaş ! Trene inip binerken kazma ve baltana sahip ol, arkadaşını sakatlayabilirsin.

Kazmacı Arkadaş ! Kömür kazmaya başlamadan önce, tertip edildiğin yerdeki mevcut tahkimatı iyice kontrol et. Noksan direk ve kama varsa önce onları tamamlama. İlave tahkimat gerekiyorsa onu yap, kırılmış direk varsa onu değiştir. Bu yönde

alacağın her tedbirin önce kendi hayatını, sonra da arkadaşlarının hayatını kurtaracağını unutma!

Dedikten sonra Zonguldak Türküsü kaldığı yerden devam eder; " Lokman hekim gelse yaram azdırır / yaramı sarmaya yar kendi gelsin...".

Bu kez verilen arada, baca da ve tahkimatta çalışan madencilere gelir uyarı.

Madenci Arkadaş! Bacada çalışıyorsan mutlaka yanına emniyet lambası al. Lambanın daima yanar vaziyette tut. Lamban kendiliğinden sönerse bacayı terk et.

Domuzdamcı Arkadaş! Domuzdamı yaparken direklerin üst üste gelmesine dikkat et.

Madenci arkadaş! En mutlu insan alın teri ile kazanan insandır. Alın teri kanın kadar temiz ve kutsaldır. Kendini emniyette tut ki, boş yere kanın akmasın. Kanın pahasına işi hiç kimse senden istemez. Felaketler ihmalden doğar. Adam sende diyerek işini ihmal etmek veya lüzumsuz cesaret göstermek kendi canınıza ihanettir. İşe sevgi ve bağlılıkla sarılmak, emirlere uyararak çalışmak, vatana, millete, ailenize ve kendinize yapılan en büyük hizmet ve en kutsal ibadettir.

Konusunun uzmanı teknik elemanlar tarafından hazırlanmış olan İş Sağlığı Güvenliğine yönelik spot uyarılar bütün madenci sanatlarına hitaben yayınlarına devam ederdi.

- İnsan sevdiklerinden kaçını kaybederse o kadar kez ölür.

- Kaza gelinceye kadar gelmez sanılır.
- Kazaları araçlar değil, kullananlar yapar. Kazalar ancak bilgi ve tedbirle önlenir.
- Hastanelerin de mağazalar gibi vitrinleri olsaydı, kazalar bu kadar çok olmazdı.
- Güvenliği deneme yoluyla öğrenmeyiniz. Belki de ders almaya vakit bulamazsınız.
- Kazaları ihmaller, ihmalleri de uzak sanılan ihtimaller doğurur.
- Bir an dikkatsizlik ömür boyu pişmanlık getirir.

...

Kuş uçuşu ile 50 km'lik alanda yayını dinlenen" EKİ radyosu" Merkez, Ereğli, Armutçuk, Bartın, Amasra, Çaycuma belli bölgelerinde, Filyos sahil, evlerde, arabalarda, işyerlerinde, sosyal dinlenme alanlarında, işçi yatakhanelerinde, köy odalarında, Kentin her noktasında vazgeçilmez iletişim aracı idi.

Yayın saatleri her gün; Sabah 06:00/09:00, Öğlen 12:00/14:00, Akşam 17:00/19:30, Cumartesi Sabah: 10:00/14:00, Cumartesi Akşam 17:00/19:00 Yılbaşı ve bayramlarda aralıksız yayın akışı şekliyle devam ediyordu.

EKİ' de görev yapan doktorlar radyodan düzenli olarak "İş Sağlığı ve İşçi" adında program yaparak İş Sağlığı konusunda maden işçilerini bilgilendiriyordu.

EKİ bağlı müessese müdürlükleri; Ocaklarda çalışan metre bazında ilerlemiş başarılı ma-

den işçilerine prim veriliyordu. Bu başarılı müesseselerin, birim ve madencilerin isimleri radyoda anons ediliyordu. Uygulama iş motivasyonunun artırıyor, madenciler üzerinde olumlu etki yapıyor. Üretime, eğitime olumlu katkı sağlıyordu.

Ayrıca Zonguldak Halkı; sağlık, eğitim, trafik duyurusu, valilik ilanları, hava raporları konularında bilgilendiriliyordu. Kan anonsları, kan aramalar ile çok hayatlar kurtarılıyordu.(EK 1/2/3/4/5)

Zaman zaman EKİ radyosunun müzik yayını kesilir, o zaman da ateş düşerdi dinleyenlerin yüreğine; Yine bir maden işçinin evine kor düşmüştür. Ölümlü iş kazası vardır. Matem kentin bütün evlerine yansımıştır.

Zonguldak 'ta tüm evlerde olduğu gibi; ben ve kardeşlerim de evimizde bulunan AGA markalı radyodan babamın ajansları dinlediği zamanlar dışında, hep EKİ radyosunu dinleyerek büyüdük.

Yedi yaşında bir küçük kız çocuğu iken radyo anonslarını sorgulayarak madencilik terimlerini babamdan oyun ile öğrendik.

Taburelerin üstüne bez örtü koyarak altını maden ocağı, taburenin bacaklarını maden direği, tahta mandallarımızı domuzdamları, annemin bitmiş dikiş makaralarını kafes tamburları yaparak, taş kömürünün yerin karanlık derinliklerinden yeryüzüne çıkışını öğrendik.

Pnömokonyoz'a yakalanmış, öksürürken boğazından ayırmadığı madenci mendili ile ağzını kapatan babamdan madende tozun insan üzerindeki olumsuz

etkisini ve toz maskesinin ne olduğunu çok küçük yaşlarda öğrendik.

Tekavut'a(*) ayrılan maden işçisinin yakalandığı meslek hastalığından "tekavut " parasını yiyemeden öldüğünü öğrendik.

Doğanın en değerli varlığını 'KA-RAELMAS' ı koparıp alan insanlığın hizmetine sunan maden işçisinin ne kadar kutsal görev yaptığını öğrendik.

Bizler taşkömürün kırıntısına da, ekmek kırıntısına gösterdiğimiz saygı ve özeni göstermeyi öğrendik.

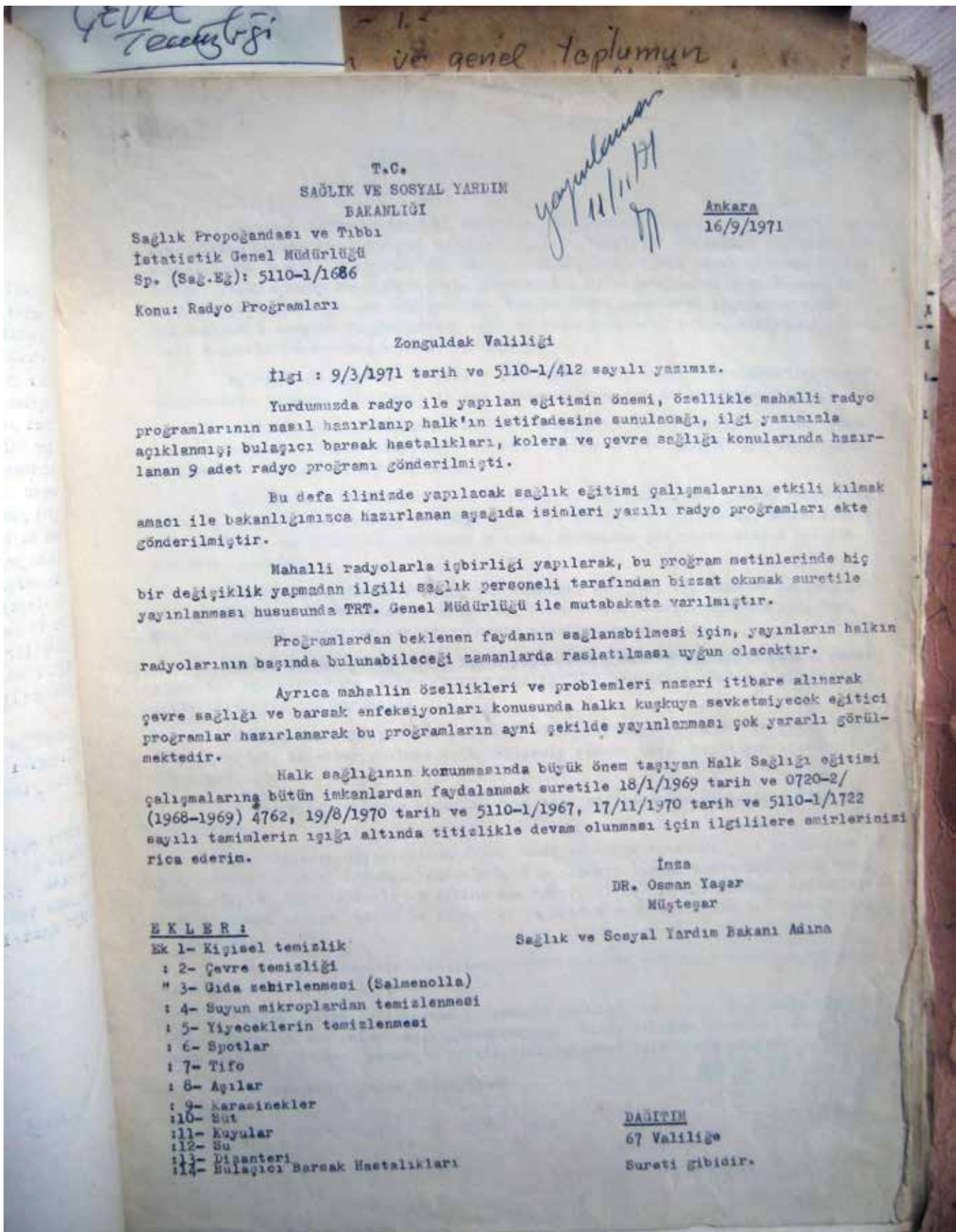
Zonguldak'ta ekmeğin; maden olduğunu öğrendik.

Dede, baba, amca, kardeş madende şehit olmuştur. Buna rağmen yine de madenin yeryüzüne çıkarmak gerektiğini, vazgeçilmez olduğunu öğrendik.

Bütün bir kenti elinden tutan EKİ radyosu, madencinin, kadının, çocuğunun, komşusunun, duyularıyla, kalbine girmiştir ve madencilik alanında güvenlik kültürünün oluşmasında çok büyük rol almıştır.

Zonguldak kent ve madencilik kültürünün oluşmasında büyük önemi olan karanlığın sesi; Ne yazık ki 12 Eylül 1980 döneminde bir daha açılmamak üzere kesilmiştir.

Bugün EKİ radyosunun arşivinden arta kalan bant kayıtları, plaklar, yayın cihazları 36 yıl sonra tozlu raflarından çıkarak çok yakında halkımızın ziyaretine açılacak olan "Zonguldak Maden Müzesi " nde sergilenmek üzere yerini almıştır.

1

KİŞİSEL TEMİZLİK

yayınlanma
11/11/79
72/1

Sayın Dinleyenler!

Çalışmak ve başarmak için sıhhatli olmak gerek. Sağlık, bütün varlık ve kazançların kaynağıdır. Her şey sağlığa bağlıdır. Sağlıklı yaşamın baş şartı da temizliktir. Çünkü sağlığımızı tehlikeye düşüren, hattâ ölüme kadar götüren hastalıkları yapan mikrop dediğimiz gözle görülmeyen, elle tutulmayan ufak canlılar kirlilikten, pislikten çok hoşlanırlar. Bundan ötürü kendimiz, yaşadığımız çevre, kullandığımız eşyalar ve yediğimiz, katı ve sulu gıdaların temiz, mikropsuz olmaları, sağlıklı yaşamaları için gereklidir.

Öyleyse alacağımız tedbirler pisliğe, mikroplara karşı olacaktır. Bütün hastalıkları önlemek için temizlik ilk alınacak koruyucu tedbirlerden biridir.

Bizim bu günkü sohbetimiz kişisel temizlik üzerine olacaktır. Yani vücudumuzun temizliği, Vücut temizliği: Vücudun her tarafının günlük veya zaman zaman yapılan özel temizliği ile sağlanır.

Vücudumuzun temizliğinde su ve sabun bu işi görür. Her günlük temizlikte, sabah yataktan kalkan ananın ve babanın bol su sabunla elini yüzünü, akşam ayaklarını yıkaması, çocuklarına yıkatması, alışkanlık haline getirmesi, analık babalık vazifelerindendir.

Vücudumuzun tüm temizliği için mümkünse her gün, hiç olmasa haftada 1-2 defa yıkanmalıyız. Uzun zaman yıkanmasak, Vücudumuzun üzerine biriken yağ, ter, toz, kir içinde mikroplar yerleşir, hasta olmamıza sebep olur.

(Helâ, hayvan yetiştiren, tezek yapan, sonra süt süzen, hamur yapan, yemek yapan) Her işe soktuğumuz ellerimizin temizliği çok önemlidir. Her işi ellerimizle yaptığımız için çok kirlenir.

Helâya her girdiğimizde kirlenen eller hastalık yapan bir çok mikroplarında buluştururlar. Bu eller o kimse için tehlikeli olduğu kadar başkaları içinde tehlikelidir.

Böyle kirli ellerle hazırlanan yiyecek ve içecekler sağlığımızı için çok zararlıdır.

Her halâdan çıktıktan sonra, her yemekten önce ve sonra, her kirli işin bitiminde ellerimizi muhakkak sabunlu su ile yıkayıp tırnak aralarını iyice temizlemeliyiz. Uzun tırnakların altına mikroplar, kir ve pislik kolayca toplanır, mikrop yuvası haline gelir. Bu yüzden el ve ayak tırnaklarını sık sık kesmeyi ihmal etmemeliyiz.

Temizlik konusunda söyleyeceklerimiz o kadar çok ki, bunları bu kadarlık kısa zamana sığdırmak mümkün değil.

Fakat günleri sklimisden çıkarmamak gerekir. Temizlik bizi hasta olmaktan korur, hastalıkları önler, sağlığımızı korumak, hasta olmamak, beraber yaşadığımız insanlara hoş görünme, sevgi ve saygılarını kazanmak için temiz olmalı.

Hogça kalın sayın dinleyenler.

4.12.1971 Saat 18.35 te yayımlandı
27.6.1979 " 18.00 "
7.11.1979 " " "

22.6.82 - 12.30
yayınlanma

- ... sızherli olmak gerek. Sağlık, bütün varlık ve
- İnsan sevdiklerinden kaçını kaybederse o kadar kez ölür.
 - Kaza gelinceye kadar gelmez sanılır.
 - Nezaket bulaşıcıdır, karşıdakine geçer. Geliniz şunu salgına çevirelim.
 - X - Kazaları araçlar değil kullananlar yapar. Kazalar ancak bilgi ve tetbirle önlenir.
 - Bir omuzunda koruma meleği, diğer omuzunda trafik polisi varmış gibi araba kullan.
 - Hastanelerinde mağazalar gibi vitrinleri olsaydı kazalar bu kadar çok olmazdı.
 - Bilgi + önlem = güven.
 - Yaya hata yaptıysa, ölümleri cezalandırıcaksın.
 - X - Daha yavaş araba sürmekle değerli varlıklarımızdan ikisinin korunmasına yardımcı bulunabilirsiniz. Biri bensin, biride siz kendiniz.
 - X - Güvenliği deneme yolu ile öğrenmeyiniz, belkide ders almaya vakit bulamazsınız.
 - X - Kazaları ihmaller, ihmalleride uzak sanılan ihtimaller doğurur.
 - Yorgunluk zehirlenmek, panzehiri dinlenmektir.
 - Gönül rızası ile önceden göze alacağımız küçük fedakarlıklar, sonradan zorunlu olarak katlanacağımız büyük felâketleri önleyebilir.
 - X - Bir an dikkatsizlik, ömür boyu pişmanlık getirir.
 - Dikkatle araba kullan, iş gününde birçok şeyin sona erdiği bir gerçektir. Sen bunların arasında olmamaya bak.
 - Bir hastane yatağı, park etmiş durumunda iken taksimetresi çalışan bir taksi gibidir.
 - Öğren, daima öğren.
Eğitim geçmişteki hatalar için bir ilaç, gelecekteki başarılar için bir araçtır.

Yazısı Eğitim md. de
E.K.i. 4-1-1969
No: 589

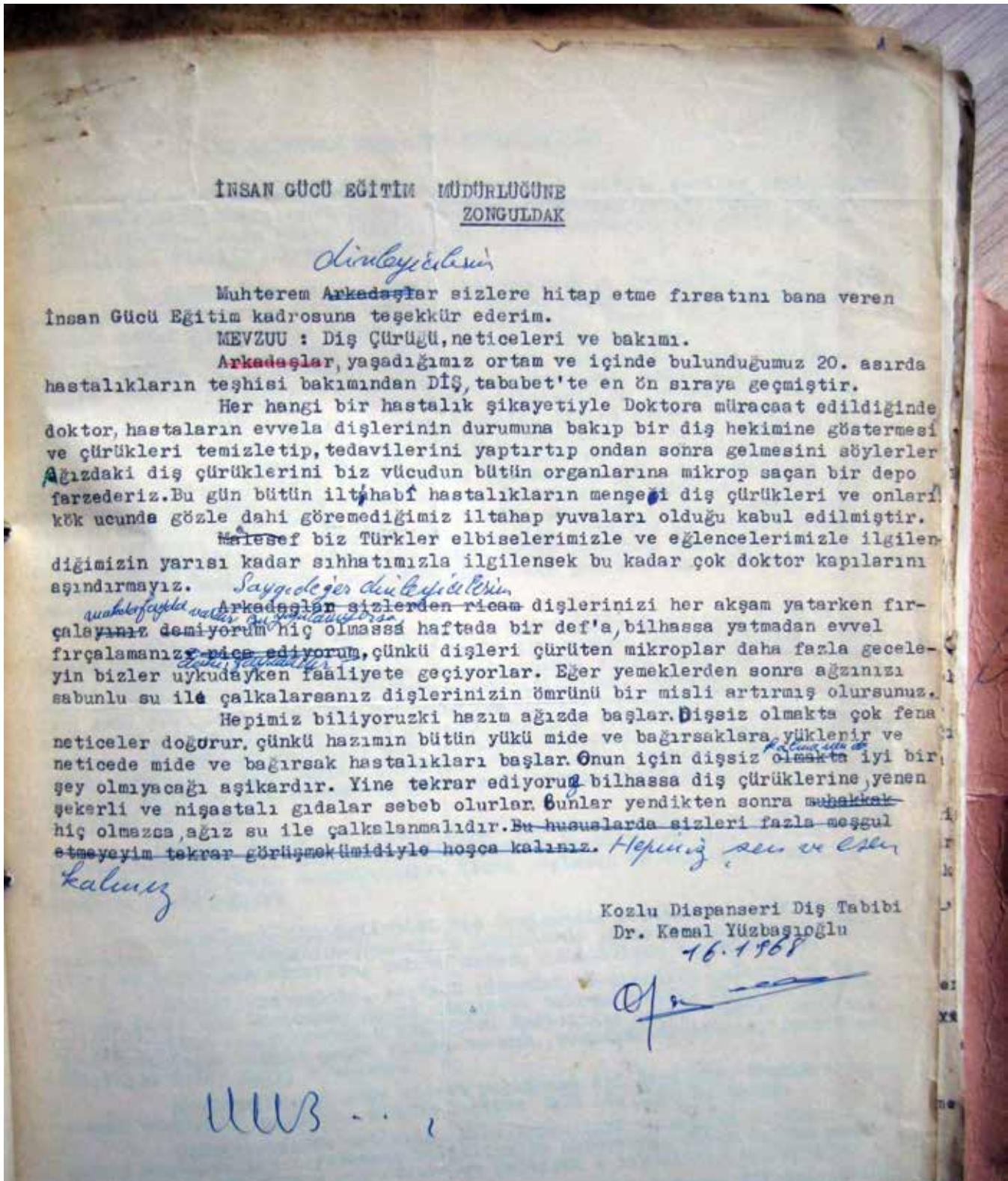
Sayın Vatandaş !..

- 1- Verem insani bir hastalık değildir. Yani insan veremli doğmaz, doğduktan sonra verem mikropları ile buluşarak vereme tutulur. Verem mikroplarının yuvası veremlilerin balgamıdır. Mikroplar bunun içinde kaynaşır. Veremlilerin yerlere tükürerek sağlamları buluşturmaları için sağlamlarda yerlere tükürmemelidir. Yerlere tükürmeyiniz. Tükürtmeyiniz. Yerlere tükürmek yurttaşın hayatına kıymak demektir.
- 2- Verem mikropları aksırırken ve öksürürken çıkan damlacıklar ile etrafa saçılır. Bundan korunmak için herkeş öksürürken ve aksırırken ağzını mendili ile veya sol elinin tersi ile kapamalıdır. Bunu yapmayanlardan sakınınız. Kimsenin yüzüne öksürmeyiniz.
- 3- Verem çok defa hiç bir belirti göstermez. Bşyleleri yalnız röntgen muayenesi ile meydana çıkarılabilir. Bu bakımdan herkesin hiç olmazsa senede bir kere röntgen muayenesinden geçmesi çok faydalıdır.
- 4- Şimdiye kadar bütün dünyada ve yurdumuzda da BCG ile aşılana milyonlarca kişi, bu aşı sayesinde verem olmaktan kurtulmuşlardır.
- 5- Vucuduna hiç verem mikrobu girmemiş olan çocuklar ve büyüklerin vereme karşı mukavemetleri çok azdır. B.C.G verem aşısı bu gibi kimseleri veremden koruyan çok kıymetli bir vasıttır.
- 6- Yeni doğan yavrunuzu bekleyen ve tehdit eden verem afetinden korumak için derhal verem dispanserlerinde B.C.G ile aşılatınız.
- 7- Verem hastalığı: Akciğerlerde başladıktan ancak uzun bir zaman geçtikten ve muayyen bir dereceye kadar ilerledikten sonra kendini belli eder. Bu zamana kadar hastaların büyük bir ekseriyetinde akciğer filmi çekilmeksizin hastalık teşhis edilememektedir. Bu sebeple hiç bir şikayeti olmayan ve kendini tamamen sıhhatli hisseden kimselerinde senede bir defa akciğerlerinin filmi çekilmeleri tüberkülozden korunmaları için lüzumludur.
- 8- Yerlere tükürmeyiniz ve tükürtmeyiniz. Öksürürken aksırırken ağzınızı mendilinizle hiç olmazsa elinizin tersi ile kapayınız. Kimsenin yüzüne karşı öksürmeyiniz, aksırmayınız.
- 9- Veremin en büyük düşmanı güneş ve temizliktir. Evinizi temiz tutunuz, evinize bol güneş girsin. Kalın perdeleri kafesleri kaldırınız. Çalıştığınız yerleri iyice havalandırınız. Yerleri süpürerek değil yağ bezle temizleyiniz.

5-1-1969 ile 11-1-1968 tarihleri
arasında devamlı okundu.

Zonguldak Veremle Savaş Derneği Bşk.

Surettin

EK 5

KAYNAKÇA

"Zonguldak Tarihinden (8/02/2011) EĞİTİM RADYOSU" EKREM MURAT ZAMAN – Maden Mühendisi- Araştırmacı/ Yazar
ŞÜKRAN UZUN KİRÖMEROĞLU "EKİ RADYOSU ANILARI"